

Briuselis, 2022 m. gruodžio 2 d.
(OR. en)

15473/22

LIMITE

ENV 1229
CODEC 1905
CLIMA 642

Tarpinstitucinė byla:
2022/0195(COD)

PRANEŠIMAS

nuo:	Tarybos generalinio sekretoriato
kam:	Nuolatinųjų atstovų komitetui / Tarybai
Dalykas:	Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl gamtos atkūrimo
	– Politiniai debatai

1. 2022 m. birželio 22 d. Komisija priėmė pasiūlymą dėl Reglamento dėl gamtos atkūrimo¹. Pasiūlymu siekiama atkurti prastos būklės Europos buveines ir grąžinti gamtą į visas ekosistemas – nuo miškų ir žemės ūkio paskirties žemės iki jūrų, gėlo vandens ir miestų ekosistemų. Pagal šį pasiūlymą bus taikomi teisiškai privalomi gamtos atkūrimo įvairiose ekosistemose tikslai, papildantys esamus teisės aktus. Tikslas – iki 2030 m. gamtos atkūrimo priemonės taikyti bent 20 % ES sausumos ir jūros teritorijų, o iki 2050 m. – ilgainiui išplėsti jų taikymą visoms ekosistemoms, kurias reikia atkurti.
2. Komisija savo pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto kartu su poveikio vertinimu Aplinkos darbo grupei pateikė 2022 m. liepos 7 d. Aplinkos darbo grupė esmines diskusijas dėl pasiūlymo surengė dar 9 posėdžiuose. Remdamasi šiomis diskusijomis ir delegacijų pateiktomis pastabomis, pirmininkaujanti valstybė narė parengė pirmąjį 1–10 straipsnių² kompromisinį tekstą ir nustatė du klausimus, dėl kurių Taryba turi pateikti politines gaires.

¹. Dok. 10607/22 – COM(2022) 304 final.

². Dok. 14884/22.

3. Siekdama suteikti kryptį 2022 m. gruodžio 20 d. Tarybos (aplinka) posėdyje vyksiančiai diskusijai dėl pirmiau nurodyto pasiūlymo dėl teisėkūros procedūra priimamo akto, pirmininkaujanti valstybė narė parengė informacinį dokumentą ir du klausimus, kurie išdėstyti šio pranešimo priede.
 4. Nuolatinių atstovų komiteto prašoma susipažinti su pirmininkaujančios valstybės narės pateiktu informaciniu dokumentu bei klausimais ir perduoti juos Tarybai, kad būtų pasirengta pirmiau nurodytiems politiniams debatams.
-

**Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl
gamtos atkūrimo**

– Pirmininkaujančios valstybės narės pranešimas –

Gamtos apsauga jau dešimtmečius yra labai svarbi Paukščių ir Buveinių direktyvų, kurios yra Europos Sąjungos gamtos apsaugos politikos pagrindas, dalis. 2016 m. paskelbtame jų tinkamumo patikros vertinime¹ padaryta išvada, kad įgyvendinant platesnę ES biologinės įvairovės politiką Gamtos direktyvos tebėra labai aktualios ir atitinka paskirtį, tačiau visišką jų tikslų pasiekimas priklausys nuo to, ar bus iš esmės pagerintas jų įgyvendinimas.

Naujausias Europos aplinkos agentūros atliktas gamtos būklės vertinimas² parodė, kad, nepaisant kai kurių vilties teikiančių pokyčių, tik 15 % buveinių ir apie 27 % rūšių, saugomų pagal ES teisės aktus, išsaugojimo būklė yra gera. Atlikus ES masto ekosistemų vertinimą nustatyta, kad apskritai ES ekosistemų būklė yra nepalanki. Iš turimų papildomų duomenų ir ataskaitų, pavyzdžiui, Tarpyvyriausybines mokslines politines biologinės įvairovės ir ekosisteminių paslaugų platformos (IPBES) visuotinio vertinimo ataskaitos dėl biologinės įvairovės ir ekosisteminių paslaugų (2019 m.)³ arba Tarpyvyriausybines klimato kaitos komisijos (IPCC) šeštosios vertinimo ataskaitos⁴ akivaizdžiai matyti, kad **pažanga, padaryta siekiant sustabdyti biologinės įvairovės nykimą, yra nedidelė, gamtos būklė pasaulyje blogėja neregėtu tempu žmonijos istorijoje, tačiau įvairios savarankiškos ekosistemos įvairiapusėms padeda žmonėms, o tai yra itin svarbu prisitaikant prie klimato kaitos ir ją švelninant.**

¹ Komisijos tarnybų darbinis dokumentas „ES gamtos srities teisės aktų (Paukščių ir Buveinių direktyvų) tinkamumo patikros santrauka“ (SWD(2016) 473 final).

² „Gamtos padėtis ES. 2013–2018 m. ataskaitų pagal gamtos direktyvas rezultatai“, Europos aplinkos agentūra, 2020 m.

³ IPBES (2019 m.): Tarpyvyriausybines mokslines politines biologinės įvairovės ir ekosisteminių paslaugų platformos visuotinio vertinimo ataskaita dėl biologinės įvairovės ir ekosisteminių paslaugų.

⁴ IPCC (2022 m.): Klimato kaita 2022 m.: poveikis, prisitaikymas ir pažeidžiamumas (ipcc.ch).

Labai svarbu sutelkti dėmesį į biologinės įvairovės apsaugą, o šioje srityje pasiekti rezultatai turi būti toliau plėtojami ir tobulinami. Tačiau pasaulis ir Europos Sąjunga turi **intensyvinti pastangas ir rūpintis ne tik saugomomis teritorijomis, bet ir spręsti kraštovaizdžio klausimus platesne prasme, jei iš tiesų ketiname užtikrinti biologinės įvairovės atkūrimą.**

Pripažįstama, kad reikia skubiai imtis veiksmų visose srityse

Atsižvelgdama į nepatenkinamą padėtį, **Europos Komisija 2020 m. priėmė naują 2030 m. ES biologinės įvairovės strategiją** (toliau – strategija), kuri yra vienas iš pagrindinių Žaliojo kurso elementų, ir įsipareigojo pateikti **pasiūlymą dėl teisiškai privalomų ES gamtos atkūrimo tikslų** siekiant atkurti nualintas ekosistemas.

2020 m. spalio mėn. **Taryba**, visapusiškai suprasdama, kad biologinės įvairovės nykimas ir ekosistemų degradacija bei ekosisteminių paslaugų nykimas kelia tiesioginę ir egzistencinę grėsmę žmogaus gyvybei ir gerovei, savo išvadose⁵ palankiai įvertino strategiją ir pripažino, kad biologinės įvairovės ir ekosistemų išsaugojimas, atkūrimas ir tausus naudojimas duoda tiesioginės ir netiesioginės ekonominės naudos daugumai ekonomikos sektorių, kad visos įmonės tiesiogiai arba netiesiogiai priklauso nuo gamtinio kapitalo išteklių ir ekosisteminių paslaugų. Ji taip pat pripažino, kad, nors ES ir nacionaliniu lygmenimis turime teisinės sistemas, strategijas ir veiksmų planus, skirtus saugoti biologinę įvairovę bei gamtą ir atkurti nykstančias buveines ir rūšių populiacijas, mums reikia **sustiprinti gamtos apsaugą ir atkūrimą**. Ekosistemų atkūrimo klausimu **Taryba dar kartą patvirtino, kad reikia platesnio gamtos atkūrimo užmojo, įskaitant poreikį imtis biologinės įvairovės apsaugos ir atkūrimo už saugomų teritorijų ribų priemonių**. Be to, išvadose pripažintas svarbus biologinės įvairovės nykimo ir klimato kaitos bei atitinkamų šių problemų sprendimų ryšys.

⁵ Išvados dėl biologinės įvairovės. Būtinybė skubiai imtis veiksmų, 2020 m. spalio 16 d. Tarybos išvados (dok. 11829/20).

2021 m. birželio mėn. rezoliucijoje⁶ Europos Parlamentas taip pat palankiai įvertino naują 2030 m. ES biologinės įvairovės strategiją bei jos platų užmojį ir pabrėžė, kad strategijos tikslai turi būti visiškai pasiekti. Kad šie tikslai būtų pasiekti, rezoliucijoje **raginama imtis priemonių biologinės įvairovės nykimo už saugomų zonų ribų klausimui spręsti**. Buvo itin palankiai įvertintas Komisijos įsipareigojimas parengti pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto dėl gamtos atkūrimo, įskaitant privalomų atkūrimo tikslų nustatymą, ir **buvo pabrėžta, kad užbaigus atkūrimo etapą neturėtų likti sąlygų jokiam ekosistemų būklės blogėjimui**.

Iššūkio rodyti pavyzdį priėmimas

2022 m. birželio 22 d. Komisija priėmė pasiūlymą dėl Reglamento dėl gamtos atkūrimo (toliau – pasiūlymas).

Pasiūlyme nustatytas bendras tikslas: **prisidėti prie nuolatinio, ilgalaikio ir tvaraus biologinės įvairovės turtingos ir atsparios gamtos atsigavimo ES sausumos ir jūrų teritorijose, atkuriant ekosistemas**, ir padėti siekti Sąjungos klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie klimato kaitos tikslų bei vykdyti tarptautinius įsipareigojimus.

Kad šis tikslas būtų pasiektas, pasiūlyme nustatomi **daugialypiai privalomi atkūrimo tikslai ir įpareigojimai įvairiose ekosistemose** ir juo sudaromos sąlygos iki 2050 m. atkurti ir išlaikyti įvairias ES ekosistemas, o iki 2030 m. ir 2040 m. pasiekti išmatuojamų rezultatų. Be to, pasiūlymas grindžiamas įgyvendinimo sistema, pagal kurią tikslai paverčiami veiksmais, rengiant ir įgyvendinant nacionalinius atkūrimo planus.

Pasiūlymas taip pat suteikia ES galimybę rodyti pavyzdį pasaulyje gamtos apsaugos srityje, visų pirma rengiantis 15-ajai Biologinės įvairovės konvencijos šalių konferencijai, kuri bus surengta Monrealyje Čekijos pirmininkavimo ES Tarybai laikotarpiu ir kurioje 196 Konvencijos šalys, įskaitant ES ir jos valstybes nares, turėtų susitarti dėl **Pasaulinės biologinės įvairovės strategijos po 2020 m.**

⁶ 2021 m. birželio 9 d. Europos Parlamento rezoliucija „2030 m. ES biologinės įvairovės strategija. Gamtos grąžinimas į savo gyvenimą“ (2020/2273(INI)).

ES ketina atkakliai raginti nustatyti pasaulinius 2030 m. tikslus, atitinkančius strategijoje nustatytus ES įsipareigojimus, ir kur kas griežtesnį įgyvendinimo, stebėsenos ir peržiūros procesą. 2022 m. spalio mėn. išvados⁷ **Taryba pabrėžė, kad į Pasaulinę biologinės įvairovės strategiją po 2020 m. reikia įtraukti tikslą suintensyvinti veiksmus, kuriais siekiama veiksmingai atkurti nualintas ekosistemas.**

Svarstymas, ar reikia aiškios bendros gamtos atkūrimo sistemos

Pirmininkaujant Čekijai pasiūlymas buvo aptartas dešimtyje **Aplinkos darbo grupės** posėdžių, kuriuose visos valstybės narės pareiškė iš esmės pritariančios teksto tikslams. Delegacijos pripažįsta, kad gamtos atkūrimas yra labai svarbus, visų pirma atsižvelgiant į neatidėliotiną poreikį prisitaikyti prie klimato kaitos ir ją sušvelninti.

Pirmininkaujančios Čekijos paskatintos diskusijos suteikė galimybę nuodugnai išnagrinėti tekstą, o valstybės narės galėjo pareikšti nuomones dėl visų straipsnių. Pasikeitus pirmosiomis nuomonėmis paaiškėjo, kad esama didelių iššūkių. Apskritai valstybės narės ragina išlaikyti **glaudų suderinamumą su esama ES aplinkos srities teisine sistema** ir konkrečiose pasiūlymo nuostatose nustatyti aiškesnę sąsają su ta sistema. Valstybės narės taip pat pabrėžė, kad **būtina suteikti lankstumo tam, kad jos galėtų atsižvelgti į konkrečius nacionalinius ypatumus**. Buvo nurodyta, kad įgyvendinimui reikės **didelių žmogiškųjų ir finansinių išteklių**, kurių šiuo metu nėra arba kuriuos reikės iš esmės pakoreguoti. Be to, buvo aišku, kad apibrėžtys yra labai svarbios valstybėms narėms, nes veiksmingam ir suderintam teksto įgyvendinimui reikia **bendro jo nuostatų supratimo**. Tiek horizontalieji, tiek techniniai klausimai buvo aptarti darbo grupės lygmeniu; kai kurie iš jų buvo išspręsti, o dėl pasiūlymo sudėtingumo didžioji jų dalis buvo palikta tolesnėms diskusijoms.

⁷ Biologinės įvairovės konvencija (BĮK): BĮK šalių konferencijos penkioliktasis susitikimas (COP15) BĮK šalių konferencijos, kuri yra Kartachenos biosaugos protokolo šalių susitikimas, dešimtas susitikimas (COP-MOP10) BĮK šalių konferencijos, kuri yra Nagojos protokolo dėl galimybės naudotis genetiniais ištekliais ir naudos pasidalijimo šalių susitikimas, ketvirtasis susitikimas (COP-MOP4) (2022 m. gruodžio 7–19 d., Monrealis, Kanada) – 2022 m. spalio 24 d. Tarybos išvados (dok. 13975/22).

Remdamasi diskusijų rezultatais ir delegacijų pateiktomis pastabomis, pirmininkaujanti valstybė narė parengė **1–10 straipsnių kompromisinį tekstą**⁸, kuris buvo aptartas 2022 m. lapkričio 24 d. ir gruodžio 9 d. Aplinkos darbo grupės posėdžiuose. Kalbant apie daugelį peržiūrėto teksto elementų, iš esmės jis įvertintas palankiai ir jame numatyti tinkami tolesni veiksmai, tačiau jame taip pat pateikta keletas susirūpinimą keliančių klausimų, kuriuos reikia sąžiningai spręsti būsimose derybose. Be to, buvo aišku, kad dėl kai kurių klausimų būtų naudinga pateikti politines gaires. Todėl pirmininkaujanti valstybė narė nustatė dvi temas, kurios bus nagrinėjamos 2022 m. gruodžio 20 d. Aplinkos tarybos posėdyje, siekiant pateikti Aplinkos darbo grupės būsimo darbo gaires. Pirminiai diskusijos klausimai aprašyti toliau.

Bendradarbiavimas siekiant įgyvendinti užmoji

Tai, kad daug delegacijų neprieštaravo bendram pasiūlymo užmojo lygiui, yra svarbus ženklas. Be to, techninės diskusijos parodė, kad valstybės narės neturi vieningos nuomonės šiuo klausimu. Kai kurios valstybės narės mano, kad kai kurie pasiūlyme, ypač 4–10 straipsniuose, nustatyti tikslai ir įpareigojimai yra pernelyg plataus užmojo, daugiausia dėl to, kad dabartinė institucinė ir finansinė sistema (įskaitant žmoniškųjų išteklių, turinčių tinkamų įgūdžių ir žinių, pajėgumus) nėra pakankamai pritaikyta. Be to, atsižvelgiant į glaudaus bendradarbiavimo ir koordinuotų veiksmų poreikį daugelyje pagrindinių sektorių (pvz., miškininkystės, vandentvarkos, žemės ūkio, medžiojamųjų gyvūnų valdymo, teritorijų ir miestų plėtros ir planavimo), pasiūlymo nebūtų įmanoma įgyvendinti per siūlomą laikotarpį.

Valstybės narės taip pat nurodė, kad norint pagerinti ekosistemas arba susijusius rodiklius reikės **ilgesnio laikotarpio**, kartais dėl poreikio gauti tinkamų mokslo žinių. Pasiiekti siūlomus tikslus taip pat gali būti sunku dėl gamtos sąlygų (t. y. klimato kaitos, invazinių svetimų rūšių plitimo) ar kitų visa apimančių viešųjų interesų.

⁸ Pirmininkaujančios valstybės narės kompromisinis tekstas dėl 1–10 straipsnių (dok. ST 14884/22).

Svarbu nepamiršti, kad **pasiūlymas yra grindžiamas strategijos tikslais, kuriems pritarė Taryba ir Europos Parlamentas**, ir atsižvelgti į neatidėliotiną poreikį atkurti ekosistemas, pagerinti jų būklę ir sušvelninti klimato kaitos poveikį. Nepaisant visų valstybių narių pastangų, biologinė įvairovė toliau nyksta. Toks nykimas galėtų tapti negrįžtamas ir lemti ekosistemos žlugimą. Pasiūlymo pagrindas – poreikis nedelsiant veiksmingai spręsti dabartinės nepatenkinamos ekosistemų būklės klausimą. Sumažinus jo užmojus, gali atsirasti dar daugiau **netikrumo dėl mūsų bendrų pastangų veiksmingumo siekiant užkirsti kelią tolesniam biologinės įvairovės nykimui** ir gali būti joms pakenkta, nes priimtos priemonės nebūtinai duotų pageidaujamo rezultato, pavyzdžiui, pagerintų ekosistemų būklę ir su jomis susijusias ekosistemines paslaugas.

Kadangi iš esmės kai kuriuos pasiūlyme nustatytus rezultatais grindžiamus įpareigojimus tikrai gali būti sunku įvykdyti, nacionaliniai atkūrimo planai turėtų suteikti reikiamą veiksmų laisvę, kiek tai susiję su **lankstumu nacionaliniu lygmeniu**. Apskritai siūlomi tikslai ir įpareigojimai leidžia atsižvelgti į konkrečias sąlygas valstybėse narėse (pavyzdžiui, nustatant patenkinamus rodiklių lygius, nustatant buveinių tipams palankų referencinį plotą arba pakankamą buveinių ir rūšių kokybę ir kiekybę) ir remtis apsaugos būklės vertinimais, atliktais pagal Gamtos direktyvas. Atsižvelgiant į tai, kad būtina skubiai imtis veiksmų, visapusiškas pasinaudojimas šiuo lankstumu gali padėti žengti į priekį.

Užtikrinimas, kad investicijos apsimokėtų

Pasiūlyme nustatoma valstybių narių pareiga užtikrinti, kad teritorijų, kuriose pasiekta gera būklė ir pakankama rūšių buveinių kokybė, ir teritorijų, kuriose aptinkamos tam tikrų tipų buveinės, būklė **neblogėtų**. Tokia pareiga siekiama užtikrinti **veiksmingą apsaugą tais atvejais, kai taikoma Gamtos direktyvų tvarka (gerinti arba išlaikyti išsaugojimo būklę)**, taip pat užtikrinti ilgalaikį atkūrimo priemonių poveikį ir kad **tais atvejais, kai į šias priemones buvo investuota išteklių, šie ištekliai nebūtų nuvertinti**.

Siūlomai koncepcijai reikalingi **dideli ištekliai, kiek tai susiję su stebėseną ir vertinimu, taip pat plataus masto valdymo priemonėmis, kurias reikėtų taikyti visose teritorijose, kuriose reikia išlaikyti tam tikrų tipų buveines ar rūšių buveines, kad būtų užtikrintas ilgalaikis jų geros būklės egzistavimas.** Sunku įvertinti griežto būklės neblogėjimo reikalavimo, nesusijusio su tinklu „Natura 2000“, taikymo sąnaudas, tačiau numatoma, kad jos bus didelės tiek vykdant šį reikalavimą (tvarkant žemės naudojimo teises ir įgyvendinant reikiamą administracinę bei teisinę sistemą), tiek jį įgyvendinant praktiškai.

Tačiau akivaizdu, kad **pareiga yra labai svarbi pasiūlymo taikymo sričiai ir turi didelį potencialą iš esmės prisidėti prie Gamtos direktyvų tikslų, susijusių su atitinkamų tipų buveinių ir rūšių buveinių palankios išsaugojimo būklės pasiekimu arba išlaikymu nacionaliniu mastu.** Tų reiškinių būklė jau vertinama nacionaliniu lygmeniu pagal dabartinę teisinę sistemą, todėl pastangos, susijusios su neblogėjimo principo taikymu, būtų teigiamai atspindėtos šioje srityje. Įrodymais patvirtinta, kad net jei tinklas „Natura 2000“ yra svarbi priemonė, padedanti užtikrinti palankią išsaugojimo būklę, to tikrai nepakanka strategijoje nustatytiems tikslams pasiekti.

Tačiau pasiūlyme numatomos **galimos nukrypimo nuo** neblogėjimo principo **priemonės.** Pirmininkaujanti valstybė narė savo kompromisiniame tekste taip pat pasiūlė **rezultatais grindžiamą pareigą pakeisti pastangomis grindžiama pareiga,** daugiausia dėmesio skiriant priemonėms, kurios turi būti įgyvendintos siekiant užkirsti kelią blogėjimui. Be to, diskusijų metu buvo pasiūlyta alternatyva, t. y. principas „be grynojo pablogėjimo“. Kadangi daugelis valstybių narių ragina pasiūlymą suderinti su dabartine ES *acquis* apskritai, reikėtų nepamiršti atsižvelgti į šią svarbią sinergiją su Gamtos direktyvomis. Todėl tolesnėse diskusijose techniniu lygmeniu daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama skirtingų formuluočių galimybėms arba, jei reikia, galimybių taikyti nukrypti leidžiančias nuostatas paaiškinimui.

Siekiant pažangos derybose, ministrų prašoma pasikeisti nuomonėmis šiais klausimais:

1. *Ar, atsižvelgiant į pripažintą neatidėliotą būtinybę kovoti su nuolatine biologinės įvairovės krize, taip pat padėti spręsti klimato kaitos ir jos poveikio visuomenei ir ekonomikai problemas, manote, kad pasiūlymo užmojis ir siūlomas laikotarpis yra tinkami šiam dvejopam iššūkiui įveikti?*
2. *Ar, atsižvelgiant į bendrą „neblogėjimo“ principo ir Gamtos direktyvų sinergiją, manote, kad tai yra tinkamas sprendimas siekiant užtikrinti ilgalaikę sveikų ekosistemų teikiamą aplinkosauginę ir socialinę-ekonominę naudą ir investuotų išteklių tvarumą?*

Kalbėjimo laikas: po 3 minutes kiekvienai valstybei narei.
